

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 30.

Lýsingaprisur fyri petitreglur: 30 oyr. á forsiðuni,
20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst
avsláttur í prísnum.

Tirsdag hin 23. Juli 1929.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið
verður bílagt á posthúsinum, brævasvarstøðum
og skrivstovu. Telf. 143.

3. árg.

Tandlæge BREND

træffes 11-5. Telf. 114.

ARBEIDARA- og fiskara-
konur liva ikki á sólsíðuni
heldur enn menninir. Lív teirra
er í so máta nakað javnt alla-
staðni, og hin føroyska arbeið-
ara- og fiskarakonan er heldur
einki undantak.

Hesar kvinnur hava tað altíð
stríggð og strævið, hvort menn
teirra eru heima ella ikki, tí
tær taka tok — ofta tung tok
— fyri at bjarga heiminum,
vinna fœðina og redda börnini.
Og hugsast skal gjølla um at
fáa endarnar at rokka saman
fyri tað syndrið, ið hon og
maðurin við felagsarbeiði fáa av
peningi. Og klæðir og fœði
er sjálvandi tað fremsta, ið krevst,
og tá ið börnini eru nógv, so
kann tað bæði vera nógmikið
og óvmikið at stríðast, bert til
fœði og klæði. Alt annað verður
so at koma í aðru rekkju —
og tá hendir tað eisini ofta, at
tann rekkan einki fær.

Vit kenna tað so væl, at mang-
ar føroyskar arbeiðara- og fisk-
arakonur, umframt at rokja
heimið og síni, eru til arbeiðis
ein stórar part av degnum —
ja, um kvøldið eisini. Og stórra
barnaflokkurin er, tess meiri
verður kraft ev einari móður.
Skuldi tað tí eisini verið samu-
legt fyri tað land tær liva í, at
geva teim hampuliga lón fyri
strev sítt. Men tað letur tíverri
ikki líl.

HITT FØROYSKA rikisráðið,
millumtinganevnd lögtingsins,
landsnevndin, hevur sent tey
tíðindi til blóðini, at sakir, ið
ætlast at koma inn á ting mega
vera landsnevndini í hendi inn-
an 1. juli í ár.

Landsnevndin leggur til grund
fyri hesum tíðindum ella boði,
at tað er fyri at sakirnar skulu
kunna vera væl fyrirreikaðar av
landsnevndini, tá ið tær vera
framlagdar.

Mangur var bílsin, tá ið hetta
frættist, at henda 3-mannanevndin
skuldi fyrirreika málini, ið
fólk vildu senda inn á ting, t.
v. s. mest tað sama sum, at um
tað ber til hjá teim at gera
málini liðug áður eum tingið
kom saman, so tað bert verður
at stemma hjá tingmonnum —
og einki annað. Hetta vísir
seg eisini at vera lagið. Ríkis-
nevndin gevur álit og uppskot
og tingið hevur annaðhvørt at
samtykkja ella vraka. Soleiðis
er vorðið við í hvussu er nok-
rum málum í ár — sum atlaði
vóru at koma til viðgerðar — og

nú helst ikki koma til viðgerðar.
Hetta greiður ríkisnevndin.

Í málinum, ið javnaðarmenn
bóru inn á ting í fjór um lands-
handil við kóli og salti er so-
leiðis framfarið í ríkisnevndini,
at hin eini nevndarlímur, sam-
bandsmaðurin, ikki heldur loysa
seg at seta fram uppskot. So
gott man hann halda uppskotið
frá hinum báðum vera.

Í álitinum frá hinum báðum
stendur, at «tingið hevur nógv
annað at takast við og ikki er
so skipað, at tað er ráðiligt at
fara undir at handla við hesum
vorum» (eitt síðustykki til «har
liggja Føroyar», bert framsett
23 ár seinni), og víðari verður
skrivað, at «handlismenninir
kappast sína millum um, at
selja hesar vorur, so tað tykist
av hesi orsök heldur ikki neyð-
ugt at fáa landshandil».

Ríkisnevndin hevur har longu
sýnt sín hug fyri at vinna land-
inum tókur, tað er eyðsýnligt.

Eftir hesum at døma, so er
tað rættast, at senda sakir til
tingið syleiðis, at tær koma inn
á ting — og sleppa til viðgerðar.
Tí tað er ikki ráðiligt, at senda
ríkisnevndini almenn týðandi
mál, tí teir kappast um at for-
koma teim, áður enn tey koma
á ting. Og enn er ikki óvseint
at senda mál til Føroya lögting.

Grønlands Istid ved at være forbi.

Edderfuglene overvintrer højere
mod Nord end tidligere. — Syd-
grønlands Vinter prægedes af en
daarlig Jagt.

Grønlands-Korrespondance
til den socialdemokratiske
Presse.

De sydligste Kolonier i Nord-
grønland klarede Vinteren bety-
delig bedre end deres Frænder
længere Nordpaa, idet de kunde
benytte Kajakkene til Fangst og
Jagt uden større Risiko. Derfor
lykkedes det den trods det
milde Vejr at fange en Del Sæler
og i Egedesminde Syddistrikt
havde man det Held for Jul at
tage en Fangst paa 200 Hval-
rosser, som fyldte godt i Kød-
gryderne. Dertil kom at um-
delig store Mængder af Edderfugle
holdt til ved Skærgaardene ved
Egedesminde hele Vinteren, og
der blev skudt Edderfugle i
Tusindvis, saa de Grønlandere,
som ikke havde Sælkød i Huset,
ikke kom til at sulte en eneste
Dag. At Edderfuglene i Aar
holdt til saa højt oppe imod
Nord skyldtes den milde Vinter,
idet de ellers trækker sydpaa
til det aabne Vand.

Fuglejagten slog fuldstændig fejl,
men Husdyrholderne var glade
for den milde Vinter.

Da der ingen Skædehunde
holdtes i Sydgrønland, fordi

der ingen Skædekorsel er paa
Isen, og da Isen i det hele taget
ikke benyttes som Færdselsbø
fra Boplads til Boplads og der-
for ingen Rolle spiller for Syd-
grønlandernes Velfærd, skulde
man synes at det kun maatte
være en Fordel, at Vinteren
var mild. Selvfølgelig har en
mild Vinter mange Fordele.
Saaledes kan Faar og Geder
bjerger Føden ude, og Husdyr-
holdere sparer paa denne Maade
en Del Udgifter til Vinterføde.
Ogsaa med Hensyn til Husenes
Opvarmning er der sparet baade
Tid og Penge.

Men Størstedelen af Sydgrøn-
lands Befolkning lever om Vin-
teren af Jagt, især Fuglejagt.
Og da Fuglejagten altid afhæn-
ger af Temperaturen, saaledes
at en kold Vinter giver gode
Resultater og en mild daarlig,
var Vinteren i Aar slet ikke
god for Jægerne. Baae Jagten
paa Sæn og paa Landjorden
slog fejl. Kun Edderfuglejagten
var god, idet disse Fugle fandtes
i uanede Mængder, en glædelig
Følge af de sidste Aars Fred-
ning.

Den almindelige sydgrønland-
ske Nyttefugl, Alken, blev kun
skudt ganske faa af, og Jagten
paa Rypen og Harer slog ogsaa
fuldstændig fejl paa Grund af
den ringe Mængde Sne. Efter
den gode Sommer tegnede Land-
jagten godt sidste Efteraar. Men
saa kom Føhnvinden og smel-
tede det tynde Snelag bort, og
Rypen forsvandt fra Yderkysten
og trak længere ind i Landet.

Bossen maatte ombyttes med
Fiskesnoren.

Befolkningen i Sydgrønland
kan dog nu vanskeligt komme

til at lide Nød, selv om Vinter-
jagten svigter. Sommerfiskeriet
giver nemlig saa gode Indtægter,
at de forsynligste sparer en Del
op til Vinteren. Desuden tørres
der en Del Fisk, som er ud-

mærket Vinterføde. Og da
Havet er isfrit Vinteren igennem
kan Jægerne ombytte Bossen
med Fiskesnoren og paa den
Maade skaffe baade Penge og
Mad, hvis de blot gider!

I Østgrønland var Vinteren
ogsaa mild, og Angmagssalikerne
havde de samme Vanskeligheder
som Nordgrønlanderne. Der-
imod var Forholdene ved Scores-

bysund gode, og der meldtes
flere Gange om ret gode Sæl-
fangster.

Meget tyder paa, at Istiden
er ved at være paa Retur. Nu
gælder det saa blot om, at Be-
folkningen forstaar at indrette
sig efter de ændrede Forhold.

Godthaab i Juni.

Kr. Lynge.

Svartafelli — sildaloysi.

Tá ið fólk trúðu, at sildin rýmdl, tí hon var argað. — Í 1716
var tað forboði at skjóta við Noregs strendir, og í fiskitíðini
var dansur og musikkur niðri við strondina strangliga forboði.

Í norskum blóðum greiður
navnfræmur maður frá, hvussu
fólk í Noreg fyrr í tíðini hugs-
aðu og handlaðu, meðan silda-
torvurnar stímaðu inn á fjórð-
irnar, og heilt forvitnislig er
hansara frásøgn, har hann við
søguligum skjólum greiðir frá
sildasøguni. Hann skrivur so-
leiðis:

Sá langt sildens saga vel, sá
har silden hatt sin gang under
land i perioder, kortere og len-
gere, eller vært borte fra kysten
årrekker for a komme igjen
etter en «svart» periode. Her
oines ingen absolutt regel for
fenomenet.

Det er mange som frem gjen-
nem tidene har fundert på disse
fenomener for a finne en rime-
lig grunn for de periodiske silde-
forekomster, der til dels kan
være sa fenomenal rik, sild i
alle sund, på alle grunner, mil
etter mil uten grenser i mang-
foldighet, for sa etter et visst
åremål — helt borte.

Men menneskene har alltid
funnet en grunn hvorfor den
sluttet. Peder Clausen forteller
at det rike vørsildiske som falt
til i Hakon Hakonsens og i
hans efterfølgers dager gikk bort
med trolldom «ved at der blev
senket ned i havet en kobber-
hest». Senere perioders slutt
kom som følge av Guds for-
tørrelse over fiskernes synder.
Arent Berentsen forteller om
den periode som sluttet 1567, at
Gud sendte et forvarsel «en
underlig Sild skal være fangen.
Derefter i følgende Aaringer,
Fiskeriet er avtaget, som ved
Meniskenes Misbrug og Uak-
nemmelighed kan være foraar-
saget».

Ingen maskerade under sildefisket.

Bisp Absalon Pedersen be-
merker, at silden fra 1567 av
ikke gikk inn under land, fordi
lensmannen Christofer Walen-
dorff hadde tatt sildetienden fra
prestene. Av en lignende grunn
ser vi, at silden forlot Irland, i
et parlamentsmøte gjordes huset
opmerksom på av en taler, «at
en på den irske kyst ansett prest
av sine sognefolk hadde forlangt
sildetienden, hvilket i den grad
hadde stätt i strid med sildens
følelse, at ikke en eneste sild
siden hadde vist sig ved den

irske kyst». Danskene Krøger
forteller, at han opholdt sig i
Stavanger årene 1827—30. Der
hersket og den samme «reds-
el for a irritere silden», sá den
ikke forlot kysten. «Ett av disse
år», sier han videre, «vilde en
rik Stavangermann foranstalte
en maskerade i sitt hus. Men
befolkningen kom i sådant op-
ror over denne gjerning, som de
trodde vilde ha til følge at silde-
fisket vilde gå bort, at han måtte
avstå fra sitt forehavende».

„Vorherre hadde latt hvalene føre
silden annesteds hen“.

Caspar Scatus forteller at et
stort sildefiske nordpå gikk bort
1530 «på grunn av at nogen i
overmot hadde fisket en sild».

At sildefisket i søndre distrikt
gikk bort 1560 hadde sin årsak
i «at det mishaget Var Herre, at
der blev lagt ny toll og avgift
på fiskerienes».

Den korte periode 1770—1780
sluttet «på grunn av at kongen
etter stiftamtmannens innstilling
hadde gjort forbud mot a føre
silden fersk til kjøbstedene (Sta-
vanger og Bergen), men påbudt
at den skulde tilvirkes på stedet,
hvilken bestemmelse selv prest-
ene hadde funnet uriktig. Hvor-
for blev sildefiskeriet tatt fra
kysten . . . og Var Herre hadde
latt hvalene føre silden annet-
steds hen». — (Efter Boeck).
Man trodde at hvalen var den
direkte årsak til de rike eller
mislige sildefiskerier. «Jeg vet me-
get vel, at en del holder for at
hvalen jager silden av eget tykke
eller av en slags bestyrelse», sier
en annen autoritet. Lübecker
har i sin avhandling om fiske-
riene samlet de grunner der i
hans tid var anført som årsak
til sildefiskeriets slutt: 1) De nye
garn (drivgarn), 2) Tangaske-
brenning, 3) Skyting etter fugl
og nise, da blod skremmer sil-
den, 4) Den store folkemengde
«som tunet sig mer enn før»,
5) «At alle fjorder og sjøer op-
fyltes av store blekksprutter som
forjager silden, idet vannet gjor-
des urent ubehagelig ved den
sorte væske disse gir fra sig». Disse
grunner blev endog av
hæder folk holdt for a være på-
litelige. Således sees professor
Wahl a ha brakt teorien i sine
forelesninger.

At blekksprut kan optré i
svære masser er kjent over hele